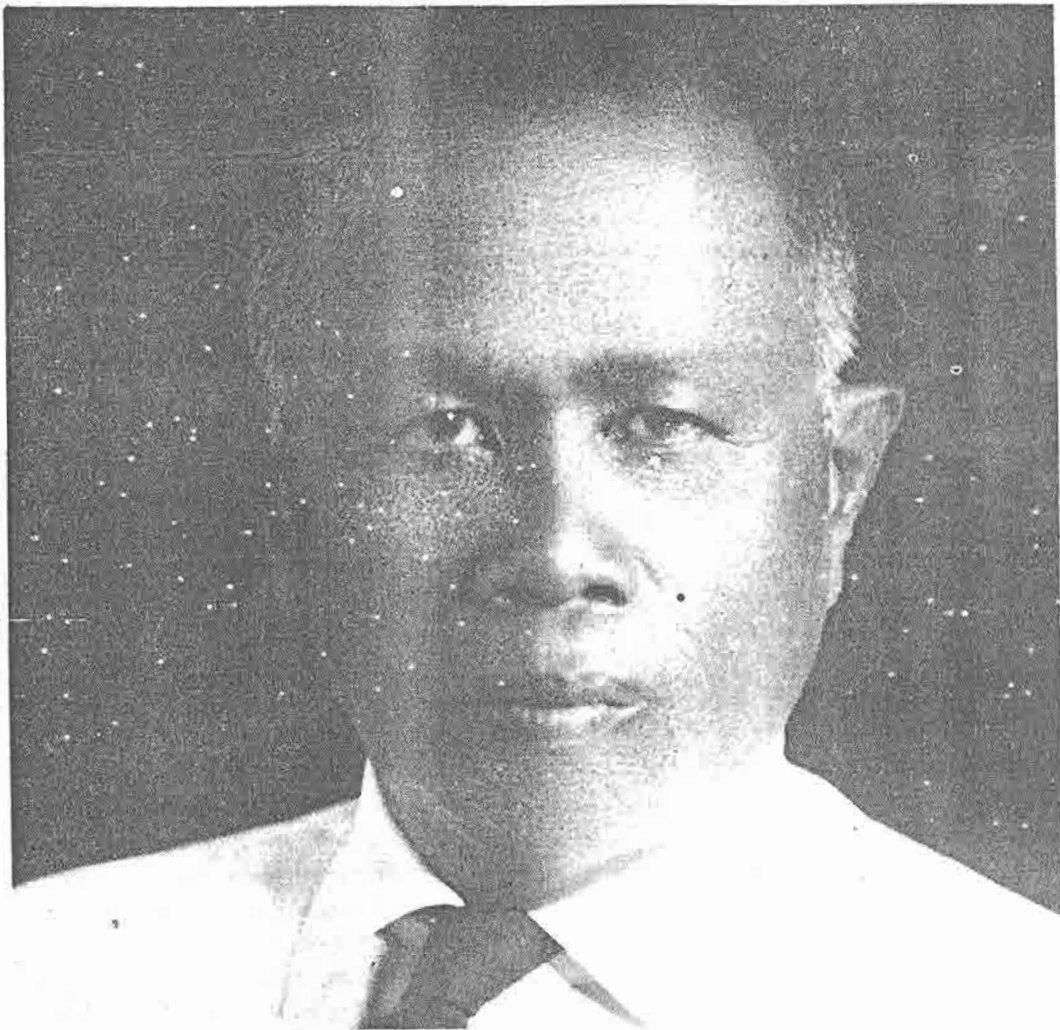

ขุนจรรยาวิธาน

ต้นสกุลมะโรหบุตร

ไทยมุสลิมรุ่นแรกที่เข้าศึกษาในโรงเรียนไทยพุทธ

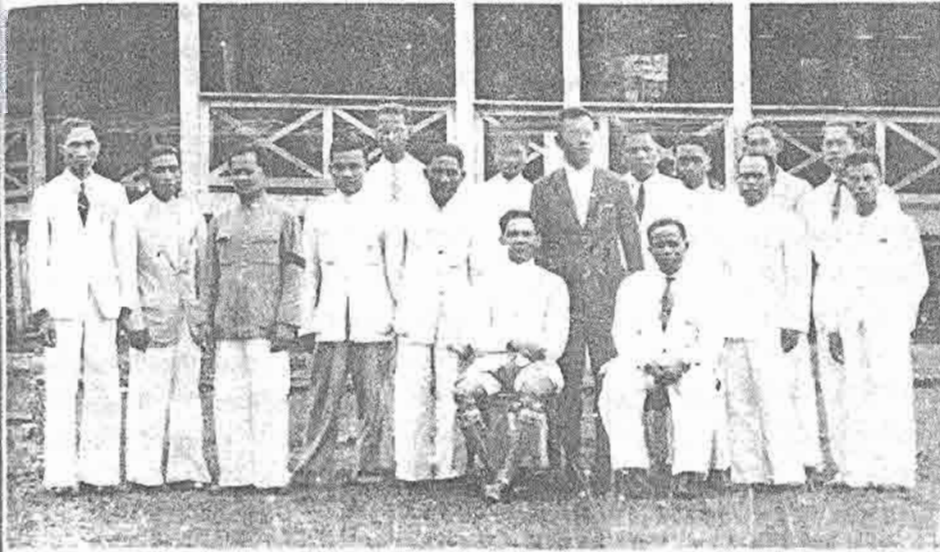
แกนขุนจรรยาฯ
เมื่อปี 2494
รมัการผู้แทนราษฎร

ปัญหาของ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อน มีความละเอียดอ่อนและมีความสัมพันธ์กับปัญหาอื่น ๆ อย่างลึกซึ้ง การกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการแก้ปัญหาไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตามจำเป็นจะต้องเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้และมองเห็นจุดหมาย บทเรียนในอดีตและปัจจุบันสะท้อนให้เราเห็นว่าแนวทางและนโยบายรัฐต่อด้านแก้ปัญหา 4 จังหวัดภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง ด้านการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมหรือแม้แต่การศึกษา อยู่ในสภาพของความล้มเหลวหรือไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามเราก็เห็นว่าสรุปความล้มเหลวในอดีตให้เป็นบทเรียนสำหรับการแก้ปัญหาในอนาคตอย่างน้อยที่สุดก็จะไม่เกิดความผิดพลาดเช่นนั้นอีก ปัญหา 4 จังหวัดชายแดน

ภาคใต้เป็นปัญหาซึ่งมีลักษณะเหมือนคลื่นใต้น้ำ มีการสะสมทางปริมาณและรอการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพ หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางหรือนโยบายต่อ 4 จังหวัดภาคใต้ด้านที่ผิดพลาดเสียใหม่แล้ว สภาพของปัญหาที่ไม่มีทางที่จะคลี่คลายไปในทางที่ดีได้ เราต้องยอมรับข้อเท็จจริงของความขัดแย้ง ข้อเท็จจริงของสถานการณ์และสภาพของปัญหาข้อสรุปที่ถูกต้องแล้วจึงมากำหนดนโยบายและแนวทางที่จะแก้ปัญหานั้นให้ตรงเป้าหมาย รัฐควรจะยอมรับว่าการบิดเบือนข้อมูลและสถานการณ์เพื่อจุดหมายอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นมีผลในทางลบมากกว่าทางบวก การศึกษาที่เป็นปัญหาที่เป็นรูปธรรมปัญหาหนึ่งสะท้อนให้เห็นเนื้อหาที่แท้จริงของปัญหาชาวไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่สมัย

ขุนจรรยาวิธาน เป็นไทยมุสลิมรุ่นแรก ที่ได้รับการศึกษาหนังสือไทยในท่ามกลางความลำบากหลังทางการศึกษาของชาวไทยมุสลิมร่วมยุคสมัย

(นั่งทางขวา) ไปรับงานทร.นราธิวาส

ท่านขุนจรรยาวิธาน กับบุตรธิดา

ขณะเป็น
ทร.นราธิวาส
ประมาณปี 2476

อ
ว
จะ
วิ
ย
อน
ว่า
ย

ร. 6 เป็นต้นมา นอกจากนโยบายทางการเมือง การปกครองแล้วดูเหมือนว่านโยบายทางการศึกษาจะเป็นหลักที่สำคัญยิ่งอันหนึ่งที่น่ามาใส่ใจเพื่อแก้ปัญหา
นี้ รัฐพยายามที่จะหล่อหลอมไทยพุทธและไทยมุสลิมทางวัฒนธรรมให้เกิดเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยใช้การศึกษา หลายคนมองเห็นว่าถ้าจะเปรียบเทียบไทยมุสลิมในอดีตกับไทยปัจจุบันแล้วมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายด้านไม่ว่าจะเป็นทางความคิด หักคคคค ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและค่านิยมต่างๆ ทั้งทางด้านบวกและด้านลบ การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลมาจากปัจจัยกำหนดหลายประการด้วยกัน การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญเพื่อให้อัตถิ์รับใช้ปัจจุบัน รุส มิแล ฉบบ "แลใต้" จึงใคร่เสนอ

ด้านหนึ่งของความคิดความรู้สึกของบุคคลหนึ่งซึ่งได้ผ่านยุคสมัย และได้แลเห็นการเปลี่ยนแปลงมาพอสมควร โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาใน 4 จังหวัดภาคใต้และในทัศนะของชาวไทยมุสลิมที่ได้ผ่านการศึกษาระดับสูงและเป็นข้าราชการทางด้านการศึกษาในยุคสมัยแรกเริ่มของ 4 จังหวัดภาคใต้ อย่างไรก็ตามข้อมูลที่เรานำมาเสนอนี้เป็นเพียงข้อเท็จจริงและความคิดเห็นส่วนหนึ่งไม่ใช่ทั้งหมด แต่อย่างน้อยที่สุดก็พอจะทำให้ผู้อ่านได้ทราบสภาพที่แท้จริงของปัญหาในระดับหนึ่ง
ข้อความต่อไปนี้เป็นการสัมภาษณ์ขุนจรรยาวิธาน ของกองบรรณาธิการ รุส มิแล ฉบบ "แลใต้" เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2523 เวลา 16.30 น. จังหวัดปัตตานีออกจากเทปบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ

เจ้าบริหารการ
ทางด้านการศึกษา และมี
ประสบการณ์เกี่ยวกับการ
ศึกษาของ 4 จังหวัดภาคใต้
มาโดยตลอด

แลได้ : ออกจะทราบประวัติของท่านขุนฯ โดยสังเขป
ขุนจรรยา : ผมชื่อ หวัน อุโซบ บิดาผมชื่อ หวัน
อับดุลลาห์ ท่านเป็นบุตรบุญธรรมของท่านเจ้าเมือง
ศึกตะนอง ขอบเกาะกะ เป็นคนไม่โห่ร้าย เมื่อตอน
หนุ่มท่านแต่งงานกับลูกสาวของมนตรี ซึ่งเจ้าเมือง
ก็เต็มใจ มีการชดใจกันและทะเลาะกันระหว่างผัวเมีย
เนื่องจากท่านเป็นคนไม่โห่ร้ายมาก จึงทำร้ายภรรยา
ถึงแก่ชีวิต เจ้าเมืองไม่ทราบว่าจะช่วยเหลืออย่างไร
เนื่องจากเป็นผู้ใหญ่ด้วยกัน (พ่อของผู้หญิง) เจ้าเมือง
ก็เลยให้ท่านไปอยู่กรุงเทพฯ กับญาติ ต่อมาท่านได้
เข้าทำงานเป็นศุลกากรก็มีภรรยาได้ลูก 2 คน คือผม
กับน้องชาย พอดีพระยาเดชาอนุชิต (หนา บุนนาค)
ไปพบเข้าก็เลยชักชวนพ่อผมไปทำงานที่ปัตตานี
พ่อผมก็เลยคิดกลับ เนื่องจากท่านเจ้าเมืองก็ได้ตาย
ไปแล้ว และมีการรวมเป็นมณฑลเดียวกันมีหนองจิก
ปัตตานี ยะหริ่ง พอลกลับไปที่ปัตตานีได้ทำงานเป็น
ล่ามอักษรที่ศาลากลางจังหวัด ตอนนั้นผมอายุ
ประมาณ 10 ขวบ ก็ได้เข้าเรียนหนังสือไทย เป็น
การมองการณ์ไกลของท่าน อับดุลลาห์ ที่ให้ลูก
เรียนหนังสือไทย เนื่องจากเป็นภาษาต่างชาติ เพราะ
ว่าศาสนาอิสลาม ต้องใช้ภาษามุสลิม ซึ่งใช้พูดกับ
พระเจ้าได้เป็นหลัก ภาษาไทยไม่ใช่ในหลักศาสนา
ของเขา ตอนเขาเรียนตอนแรก พวกชาวบ้านนิทาน
มาก หว่าผมจะเปลี่ยนศาสนาใหม่
แลได้ : ท่านขุนเป็นผู้สมัครคนเดียวในโรงเรียนหรือ
เปล่า?

ขุนจรรยา : มีขุนจรรยาพิเศษศึกษากร ชื่อเดิมชื่อ
เจมู ต้นสกุลจรรยาพิเศษ อีกคนหนึ่ง ซึ่งต่อมาได้
เป็นศึกษาธิการอำเภอ แล้วก็ยังมีมา (ยังไม่มี
นามสกุล) แต่เดิมเรียนได้ไม่นาน พ่อแม่ไม่ค่อย
ชอบให้เรียนก็เลยให้ออก คือเป็นแบบนี้ บิดาผม
ชอบให้เรียนหนังสือไทย เทียวไปชักชวนหลาย ๆ คน
ให้เรียนหนังสือไทย สำหรับขุนจรรยา พ่อเป็นคนจีน
แต่มานับถืออิสลาม คนไทยที่เรียนด้วยกันอีกคนก็
คือขุนฮ้างรักศักดิ์ แต่เป็นรุ่นใหญ่กว่า ขุนจรรยา ก็
ยังอยู่ตอนนี้ แต่หลง ๆ ลืม ๆ ตอนสมัยเรียนหนังสือ
ด้วยกัน หากวันไหนไปสาย ขุนจรรยา ท่านจะเดิน
ก้าวยาว ๆ ส่วนผมต้องวิ่งตามหลัง

แลได้ : ท่านขุนฯ พอจะทราบไหมครับว่า ทำไม
คุณพ่อให้ท่านเรียนหนังสือไทย?
ขุนจรรยา : เป็นเพราะบิดาของผมได้ไปเห็นอะไร
แปลก ๆ ทางกรุงเทพฯ และท่านได้ทำงานที่
กรุงเทพฯ จึงอาจเป็นแรงผลักดันให้ท่านสนับสนุน
ให้ลูกเรียนหนังสือไทย ผมเรียนหนังสือจนอายุ
18 ปี จึงสำเร็จครุฑที่ปัตตานี โอนจากโรงเรียน
ประสิทธิวิทยาไปยังโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ตอน
นั้นโรงเรียนเบญจมาฯ ยังไม่ได้สร้าง ตอนสอบผม
สอบได้ที่หนึ่ง ที่สอง ทางมณฑลจึงได้ส่งผมไป
เรียนฝึกหัดครูประถมที่กรุงเทพฯ
แลได้ : ตอนไปเรียนหนังสือ ท่านขุนฯ มีความ
รู้สึกอย่างไรบ้าง มีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับ
สภาพแวดล้อมใหม่บ้างไหม?
ขุนจรรยา : เนื่องจากผมเรียนหนังสือเก่ง และ
เรียนได้สำเร็จออกมา เพื่อนบ้านก็พอใจและไม่มี
ปัญหาในการอยู่ร่วมกับเพื่อน ๆ ในโรงเรียน เพื่อน ๆ
ก็เกรงใจผม เมื่อกลับมาก็เป็นครูประจำมณฑล คือ
โรงเรียนเบญจมราชูทิศในปัจจุบันนี้
แลได้ : ท่านขุนฯ ไปเรียนฝึกหัดครูประถมที่กรุงเทพฯ
กี่ปี?
ขุนจรรยา : ผมไปเรียน 3 ปี ผมหัวทึบหน่อย สอบ
ปีแรกตก แต่สอบที่ปัตตานีได้ที่สอง เขาเรียกที่ 1
กับที่ 2 แต่ผมสอบตกความจริงเขาเรียนจริง ๆ 2 ปี
ตอนนั้นเรียนที่โรงเรียนข้าราชการพลเรือน วังใหม่
เขาเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัย ป.ม. แต่พวก ป.ป.
เขาให้ไปเรียนที่วัดบวรฯ ผมก็ไปเป็นลูกศิษย์วัด
เสียปีหนึ่ง ที่วัดบวรฯ ในวันพระทุกคนต้องไปฟัง
เทศน์ ผมก็ไปฟังกับเขาด้วย ทางวัดก็รู้ว่า ผมเป็น
มุสลิม เขาจึงให้ผมนั่งที่ไหนก็ได้ ผมชอบอยู่หลัง
พระประธานแอมมองดูพวกอุบาสกอุบาสิกา โดย
เฉพาะพวกสาว ๆ ตอนผมกินอาหารเขาก็จัดให้ผม
อยู่หัวโต๊ะ มีอาหารพิเศษต่างหาก คือปลาช่อน
ต้มกะทิกับไข่เค็มเป็นประจำ ผมกลับมาเป็นครู
ที่ปัตตานี ในปี พ.ศ. 2461 นับว่าเป็นการรับราชการ
ครั้งแรก ตอนนั้นเป็นครูน้อย สอนชั้นมัธยม 3
สอนอย่างดีเด็กชอบได้ยกขึ้น ผมเปลี่ยนเกณฑ์
ตัดสินเป็น 60% เด็กก็ยังได้หมด ท่านศึกษาธิการ

มณฑลก็เลยส่งผมไปเป็นครูใหญ่สายบุรี ตอนนั้น
ยังเป็นจังหวัดสายบุรีอยู่ เป็นครูใหญ่อยู่ที่นั่น 3 ปี
พอดีทางอำเภอเบตงต้องการศึกษาธิการอำเภอ ให้
ทางการส่งนายอุโซบ ไปเป็นศึกษาธิการอำเภอเบตง
เงินเดือน 80 บาท ผมอยู่สายบุรีได้เงินเดือน 50 บาท
เท่านั้น ตอนนั้นพระยารัตน์เป็นปลัดจังหวัดอยู่ ผม
ถามเพื่อน ๆ ก็บอกว่าอย่าไปเลยมาเลยเรียกกันตาย ผม
ก็เลยไปบอกกับปลัดจังหวัดว่าผมไม่ไป ผมกลัวตาย
ท่านบอกไปเถอะได้เงินกันดารด้วย 20 บาท ผม
เลยแจ้งว่าถ้าหากได้เงินกันดารจริง ผมไป โดย
โทรเลขถึงเทศาปตานี บอกว่าผมสมัครไป แต่
ต้องได้เบี้ยกันดาร ท่านเทศาปตานีหัวเสียใหญ่
หว่าผมบังคับให้ได้เบี้ยกันดาร สมัยนั้นการไป
เบตงต้องไปทางเคดาห์ จากเคดาห์ไปขึ้นรถไฟที่
โคกโพธิ์ ผมต้องกินควินินเป็นเดือนเพราะกลัวตาย
ผมอยู่เบตงได้ 3 ปี ตอนนั้นพอดีศึกษาธิการจังหวัด
สตูลว่างลง สดุดขึ้นกับมณฑลภูเก็ต เขียนจดหมาย
มาทางปัตตานี บอกว่าต้องการคนพื้นเมืองไปเป็น
ศึกษาธิการจังหวัดสตูล ผมเลยสมัครไปเป็นศึกษา
ธิการจังหวัดสตูล ผมอยู่สตูล 3 ปี จากนั้นย้ายไป
อยู่หลังสวน ตอนนั้นหลังสวนขึ้นกับมณฑลนครศรี
ธรรมราช ขณะอยู่หลังสวนผู้ว่าราชการจังหวัดเป็น
หม่อมเจ้า ไม่ค่อยชอบ เพราะผมเป็นมุสลิมมาเป็น
ศึกษาธิการจังหวัด จึงเกรงว่าพระสงฆ์จะอดตาย
แน่ ท่านผู้พิพากษา พระคุณาภานันท์วิจิตร ท่าน
ชอบนิสัยผม ปลอบผมว่าจะต้องเอาชนะผู้ว่า
ราชการจังหวัดหลังสวนให้ได้ ตอนนั้นหลังสวนเป็น
จังหวัด คนมุสลิมก็ไม่มี ผมเลยออกหนังสือไปยัง
ส่วนต่าง ๆ ในจังหวัด ให้ส่งลูกเสื่อมาชุมนุมกัน
แล้วเชิญท่านผู้ว่าราชการจังหวัดมาเป็นประธาน ให้
โอวาทแก่ลูกเสื่อ เมื่อจบก็ให้ลูกเสื่อถวายพระพร
แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด หลังจากนั้นท่านก็เลยชอบผม
เรียกใช้เป็นประจำเลย พระสงฆ์เห็นผมก็ไม่ค่อย
ชอบ ตอนทำพิธีไหว้ครู ผมก็ให้ครูบ้าง ผู้ช่วย
ศึกษาธิการจังหวัดบ้าง ทำหน้าที่แทนในพิธีทาง
สงฆ์ ช่วงนั้นเจ้าคณะจังหวัด ไม่ค่อยพูดจากัน
ถามคำตอบคำ พอดีมีวัดหนึ่งฝั่งลูกนิมิต ผมเขียน
จดหมายถึงครูใหญ่ที่พอนำนักเรียนมาได้ ให้นักเรียน

นำข้า
แหไป
จังหวัด
ปักษ์
ใต้
ท่านไ
ธิการ
ธิการ
กระ
นโย
ไปอิ
ผมได้
ในด
มาเล
แลได้
หัว
ไม้ไ
ปลี้ย
ขุนฯ
เปลี่ย
แต่พ
ของ
เขาก็
แล
นั้น
ขุนจ
ตาม
พวก
ให้ค
เป็น
ไม้ไ
กระ
เขีย
ข้าว
ได้
นั้น
เรีย
เป็

เกิดเมื่อปี พ.ศ.
2442 บิดาชื่อนายหวัน
อับดุลลาห์ มารดาชื่อ
นางฟอ (ฟาคินะ) อับดุลลาห์

นำข่าวสารมาคนละ 1 กระป๋องนม จัดเป็นขบวน
แห่ไปยังวัด ปรากฏว่าได้ข่าวสารมากมาย เจ้าคณะ
จังหวัดชอบมาก ต่อมาพระยาเมธามาตราตราราชการ
ปกครองได้ ผู้ว่าราชการมณฑลปรึกษากับพระยาเมธา
ธิบดี ให้ย้ายผมไปอยู่กระทรวง ในกรมวิชาการ
ท่านให้แต่งตั้งดำรงสนทนาภาษามลายู พอดีศึกษา
วิชาการจังหวัดนราธิวาสว่าง ผมก็เลยไปเป็นศึกษา
วิชาการจังหวัดนราธิวาสเสีย 8 ปี จากนั้นย้ายเข้า
กระทรวง หลังจากนั้นผมก็ลาออก ต่อมาทางการมี
นโยบายสอนภาษามลายูในโรงเรียน เขาก็เรียกผม
ไปอีกทีหนึ่ง ช่วงนั้นผมอยากรอยู่สงขลามาก เพราะ
ผมได้ภรรยาที่สวยคนหนึ่ง ผมได้อยู่สงขลาอีก 8 ปี
ในตำแหน่งศึกษาราชการภาค ในตำแหน่งผู้ช่วยฝ่าย
มาเลย์

แต่ได้ : รู้สึกว่าตอนที่ท่านขุนฯ ถูกส่งเข้าเรียน
หนังสือ ในโรงเรียนไทยพุทธ เพื่อนบ้านมุสลิมจะ
ไม่ใคร่พอใจใช่ไหมครับ แล้วต่อมาเขาบ้านก็เริ่ม
เปลี่ยนท่าทีใหม่ เป็นเพราะอะไรครับ?

ขุนจรรยา : ในช่วงตอนแรก เขาเข้าใจว่าผมจะ
เปลี่ยนศาสนาไปเพราะอิทธิพลของโรงเรียนไทยพุทธ
แต่พอมาดูตอนหลัง ผมยังยึดถือขนบธรรมเนียม
ของมุสลิมอยู่ เช่นผมยังไปละหมาด ไปโบสถ์บ้าง
เขาก็เข้าใจดีขึ้น

แต่ได้ : สภาพการศึกษาของชาวไทยมุสลิมในเวลานั้น
เป็นอย่างไรบ้าง มีโรงเรียนปอเนาะหรือไม่?

ขุนจรรยา : โรงเรียนปอเนาะยังไม่มี แต่เขาสอน
ตามบ้าน ในหมู่บ้านหนึ่งมีครูสอน 1 คน สอน
พวกคัมภีร์โคระอาน แต่ไม่ได้แปล เพียงแต่อ่าน
ให้คล่องปากเท่านั้น มุสลิมถือว่าคัมภีร์โคระอาน
เป็นภาษาอาหรับ หากไม่ได้ฝึกตั้งแต่เด็กแล้วสิ้น
ไม่ให้ บางคนสอนภาษามลายู ภาษามลายูคือตัว
โคระอานนั่นเอง แต่ภาษามุสลิมพื้นเมืองไม่สามารถ
เขียนเป็นตัวหนังสือได้ เช่น มาแกล ซึ่งแปลว่ากิน
ข้าว ต้องเขียนเป็น มากัน จึงจะเขียนเป็นตัวหนังสือ
ได้ โดยเอาตัวหนังสืออาหรับมาเขียน คัมภีร์โคระอาน
เน้นอ่านไว้ เรื่องเข้าใจหรือแปลความไม่เห็น การ
เรียนขึ้นอยู่กับฐานะของพ่อแม่และโอกาส ผมก็
เบื่อเรียนเหมือนกันพวกคัมภีร์โคระอาน เพราะ

ท่านขุนจรรยาภิรมย์กับบุตรบุญธรรม

มันไม่รู้เรื่อง แต่จำเป็นเพราะกลัวครูมาก

แต่ได้ : พอมีโรงเรียนปอเนาะแล้ว การเรียนเกี่ยว
กันหลักศาสนามีในปอเนาะหรือเปล่า?

ขุนจรรยา : ปอเนาะมีไว้สำหรับชั้นผู้ใหญ่ ส่วน
ของเด็กต้องเรียนตามบ้าน โดยมีครูเป็นผู้สอนเป็น
ท่านให้ พอสิ้นปีพ่อแม่ของเด็กให้ค่าตอบแทนเป็น
พวกข้าวสาร ปอเนาะแปลว่ากระท่อม คือคนที่มี
ความรู้แล้ว จะสอนตามบ้านก็ไม่พอ ต้องมาสร้าง
เป็นกระท่อมเล็กๆ อยู่กันเป็นกลุ่มของปอเนาะ
สอนการอ่านคัมภีร์โคระอาน การละหมาด การ
บวชตั้งต่างๆ เหล่านี้เป็นตามประเพณีมุสลิมและ
มีมานานแล้ว แต่ของทางราชการเพิ่งมีระยะหลัง
ครูในปอเนาะมีอิทธิพลต่อสังคมมุสลิมมาก คล้าย ๆ

กับสมการของไทย

แต่ได้ : หลังจากมีการประกาศ พรบ.ประถมศึกษา
แล้ว ซึ่งข้อมไปกระทบกับโครงสร้างการศึกษาเก่า
ของสังคมมุสลิม ไม่ทราบว่ามีปฏิกิริยาหรือผลต่อ
ชาวไทยมุสลิมอย่างไรบ้างในสมัยนั้น?

ขุนจรรยา : เราไม่เดินตามกฎหมาย 100% เต็ม
มีการผ่อนผันบ้าง การที่พ่อแม่ไม่ยอมส่งลูกให้ไป
โรงเรียน เนื่องจากขัดกับหลักศาสนาและถือว่า
ภาษาไทยมีเสียงดนตรีมาก พูดและอ่านได้ยาก ทำ
ให้เด็กเบื่อเรียน ทางอำเภอต้องปรับกันจึงยอมส่ง
เด็ก ๆ ให้ไปเรียน ตอนแรกความไม่พอใจมีแน่นอน
แต่ตอนหลังจึงเริ่มเปลี่ยนบ้าง

แต่ได้ : ไม่ทราบว่าระบบการศึกษาสมัยนั้น ตาม
แผนการศึกษาใหม่ ได้ผลมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะ
อย่างบังคับต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ทักษะ
และวัฒนธรรมหรือในการช่วยแก้ปัญหาต่างๆ?

ขุนจรรยา : มีผลบ้าง ตอนแรกอาจมองไม่เห็น แต่
ตอนหลังชักเริ่มเปลี่ยนค่านิยมบ้าง ดูจากผมเป็น
ตัวอย่าง เรียนจบก็มีงานทำ มีคนเคารพนับถือ
แต่ก็มีคนในหมู่บ้านหลายคนคิดอยากจะทำ
แต่ก็ติดขัดด้านเศรษฐกิจ และภาษาไทยก็ยาก ขนาด
แบบเรียนเร็วเล่มหนึ่ง กว่าจะเรียนจบต้องใช้เวลา
หลายปี แสดงว่าระบบการศึกษาของเราไม่ดีพอ
ไม่ผลิตลูกให้ออกไปได้ตามที่พ่อแม่หวัง ตอนหลัง
เริ่มมีคนเรียนสำเร็จบ้างแล้ว อีกอย่างภาษาไทย
ไม่ค่อยได้ใช้เป็นประจำ แต่อย่างของมุสลิมเขาใช้อยู่
ทุกวัน แต่อย่างไรก็ตามระบบการศึกษาไม่ได้ล้ม
เหลว แต่ก็ไปอย่างช้ามาก ผมเองไปเป็นครูใหญ่
อยู่สาบบุรี ปีแรกไม่มีนักเรียนเลยสักคนเดียว ปีที่
สองมีคนมาสมัคร 3 คน เขาพยายามเสี่ยงกฎหมาย
บางที่ทางการอำเภอไปสำรวจประชากรที่บ้าน ยัง
สั่งให้ลูกวังหนีเข้าไปก็มี แต่ในปัจจุบันนี้ชาวไทย
มุสลิมเริ่มสนใจให้ลูกไปเรียนหนังสือที่โรงเรียน
หากเทียบกับในสมัยก่อนเพิ่มขึ้นประมาณ 30% ใน
ปัจจุบันมีแนวโน้มจะเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อจะได้
ทำมาหากินได้คล่องกว่า แสดงว่าการศึกษาของเรา
นี้ให้ประโยชน์แก่เขาไม่ได้เต็มที่ เพราะเขาไม่ทราบ
ว่าจะเอาไปทำอะไรที่ไหน และอีกอย่างหนึ่งข้า-

ปัจจุบันอายุ 81 ปี มีภรรยา 5 คน บุตรชาย 4 คน บุตรสาว 4 คน บุตรีตาสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา 5 คนด้วยกัน

ราชการของเราไม่ค่อยได้เข้าไปคลุกคลีกับราษฎรมากนัก ภาษาราชการของเรามันเรียนยาก ราษฎรของเราต้องเรียนภาษาราชการ แต่ภาษาที่เราใช้เป็นประจำเราไม่ได้สอน เรามีนโยบายครั้งหนึ่งให้สอนภาษามลายู แต่ขาดการจ้ำจี้ จ้ำไซ เลยไม่ได้ผลตามโรงเรียนมักมองข้ามภาษามลายู เช่น โรงเรียนจีนในสมัยก่อน เขาต้องการให้รู้ภาษาจีน

แลได้ : ทุกวันนี้ชาวไทยมุสลิมมีความพอใจหรือไม่ที่ทางรัฐบาลส่งเสริมโรงเรียนปอเนาะให้มีมากขึ้น และคิดว่าได้ผลขนาดไหน?

ขุนจรรยา : ก็รู้สึกพอใจ เราขาดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากกว่า แต่ก็ยังดีที่รัฐได้ชักจูงให้มีการศึกษามากขึ้น ถ้าเราส่งเสริมให้เขารู้สึกภาษาหนึ่งก่อนให้ดี ต่อไปเขาอยากเรียนภาษาอื่น ๆ ตามมาเอง แต่มีปัญหาตรงผู้สอนจะต้องสอนให้รู้จริงก็คิดว่าได้ผลบ้างระดับหนึ่ง ไม่ทราบว่าขนาดไหน

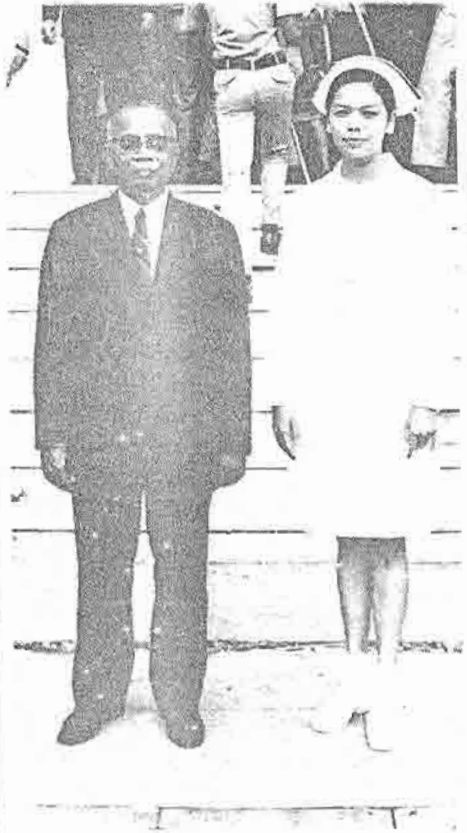
แลได้ : ผู้นำปอเนาะมีบทบาทมากไหม ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ตลอดจนความเป็นอยู่ของชาวบ้าน?

ขุนจรรยา : มีมากกว่าเดิม ของเราผู้ที่มาสอนปอเนาะไม่ค่อยมีความรู้ และไม่รับการศึกษาเท่าที่ควร แต่เวลานี้เรามีการเปลี่ยนแปลงแล้ว คือมีการจดทะเบียน มีการให้ครูไปสอน เริ่มมีการสอนพวกอาชีพบ้าง เช่น ช่างไม้ การบัดกรี แต่ครูปอเนาะของเรามักไปเรียนที่เมกกะ เมื่อเทียบกับของมาเลเซีย ครูปอเนาะของเขาจะไปเมกกะเช่นเดียวกัน แต่มาตรฐานปอเนาะของมาเลเซียสูงกว่าของเรานะแลเห็นเดี๋ยวนั้น แลอย่างเราก็ตามสภาพปอเนาะของเราในปัจจุบันดีขึ้นกว่าเก่ามากทีเดียว เนื่องจากเรามีการสอนภาษาไทยมากขึ้น และมีการประกวดคุณภาพการสอนของปอเนาะด้วย

แลได้ : การตั้งมหาวิทยาลัยที่ปัตตานี ชาวไทยมุสลิมถือว่าเป็นการถูกกลืนชาติทางอ้อมหรือไม่?

ขุนจรรยา : ไม่มี คือคนเราเรียนอะไรสักอย่างให้ดีมันอยากจะทำอะไรอีกมาก

แลได้ : ตามความเห็นของท่านขุนฯ คิดว่าทำไมความรู้สึกต่อต้าน หรือความเป็นชาตินิยมของชาวไทยมุสลิมในปัจจุบันนี้จึงได้ลดน้อยลง เป็นเพราะมีการศึกษามากขึ้นหรือไม่?

ถ่ายรูปร่วมกับศิษย์ที่เรียนภาษามลายูที่สำเร็จการศึกษาจากจุฬาร

ขุนจรรยา : ผมว่าเป็นเพราะขาดผู้นำ ในสมัยก่อนนี้มีเจ้าเมืองอยู่ ทำอะไรมีคนเชื่อถือมาก แต่ในปัจจุบันนี้ไม่มี เลขาขาดเสน่ห์ไป สำหรับการศึกษาอาจมีผลทั้งสองด้าน คืออาจทำให้คนที่เรียนได้เข้าใจอะไรมากขึ้น การต่อต้านหรือความเข้าใจผิด ๆ ก็ลดน้อยลง แต่บางทีการที่เขาได้รู้อะไรมากขึ้นก็ทำให้เขาได้มองเห็นความไม่เป็นธรรมและสิ่งที่ไม่ถูกต้องมากมาย ก็ยังทำให้เขามีความรู้สึกต่อต้านและไม่ชอบมากขึ้น

แลได้ : อยากทราบความรู้สึกของท่านขุนฯ ตอนสมัยจอมพลแปลก พิบานนปฏิวัติวัฒนธรรมของไทย ไม่ทราบว่าผลหรือเกิดปฏิกริยาอย่างไรบ้างต่อชาวไทยมุสลิม?

ขุนจรรยา : ชาวบ้านไม่ค่อยพอใจนโยบายของรัฐบาลที่ให้แต่งตั้งให้วัดกุม ท่านจอมพลแปลก ท่าน

อยากให้เป็นแบบญี่ปุ่น ชอบความรวดเร็วมีวินัย เอากรเองงาน แบบไทยมันช้ามาก การกินหมากกินปูนก็เลิก นุ่งโจงก็ไม่ได้ แต่พวกหนุ่ม ๆ ชอบใจหันมานุ่งกางเกงแทน แต่ทางปัตตานีมีการเปลี่ยนแปลงไม่มาก

แลได้ : เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำทางศาสนาอิสลาม ถ้าท่านขุนฯ จะให้คะแนนในด้านความร่วมมือ คิดว่าดีแล้วหรือยัง?

ขุนจรรยา : มีน้อยมาก

แลได้ : จากการสังเกตโดยทั่วไป มีแนวโน้มว่าชาวไทยมุสลิม หันมาประกอบธุรกิจการค้ามากขึ้น ไม่ทราบว่าจะเป็นการขัดแย้งกับหลักการทางศาสนาหรือไม่? อยากทราบความคิดเห็นว่าการศึกษมีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกรณีนี้หรือไม่หรือเป็นเพราะปัจจัยอย่างอื่น

ขุนจรรยา : เป็นเพราะมีการศึกษามากขึ้น การศึกษาทำให้คนเราฉลาดได้และไม่ขัดแย้งกับหลักศาสนา เป็นการค้าที่ไม่เอากำไรเกินควร ไม่คิดดอกเบี้ย จะเห็นว่าชาวไทยมุสลิม จะขายของไม่แพง เมื่อเปรียบเทียบกับพ่อค้าคนไทยหรือคนจีน

แลได้ : จากประสบการณ์ของท่านขุนฯ คิดว่าปัญหาที่สำคัญของ 4 จังหวัดภาคใต้ที่แท้จริงคืออะไร?

อยากทราบความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา

ขุนจรรยา : สำหรับปัญหาที่ผมบอกให้ชัดเจนไม่ได้มันมีหลายปัญหาพร้อมกัน จะบอกว่าปัญหาหนึ่งสำคัญกว่าอีกปัญหาหนึ่งไม่ได้ มันมีทั้งปัญหาการปกครอง ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาการศึกษา ดังที่ผมกล่าวแล้ว โดยทั่วไปแล้วปัญหาศาสนา ภาษา ไม่ได้เป็นความขัดแย้งที่สำคัญหรือความขัดแย้งโดยตรง แต่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือของกลุ่มที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์ ผมว่า แนวทางในการแก้ไขก็คือ การให้การศึกษโดยพยายามปรับนโยบายการศึกษาใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและปัญหา การปกครองต้องมีความเสมอภาคและยุติธรรม เจ้าหน้าที่ปกครอง และคนไทยพุทธจะต้องมีหน้าที่ไม่ถูกเหยียดหยาม (เพราะไทยมุสลิมมีการศึกษาน้อยกว่า) ชาวไทยมุสลิม จะต้องมองเห็นว่าเราเป็นที่พึ่งร่วมชาติกัน